

Zygmunt Wnuk

NIEKTÓRE NOWE I RZADKIE GATUNKI WE FLORZE SEGETALNEJ
WYŻYNY CZĘSTOCHOWSKIEJ

Praca zawiera wyniki obserwacji nad florą segetalną, przeprowadzonych w latach 1976-1978, oraz przedstawia listę florystyczną 85 gatunków synantropijnych z terenu Wyżyny Częstochowskiej.

Florę segetalną tego obszaru cechuje olbrzymia różnorodność i bogactwo, co wiąże się ze szczególnie urozmaiconym podłożem oraz zróżnicowaniem siedlisk.

UWAGI OGÓLNE

Zakład Botaniki Instytutu Biologii Środowiskowej UŁ uczestniczy w pracy zleconej przez IUNG w Puławach, a koordynowanej przez Zakład Ekologii i Zwalczania Chwastów we Wrocławiu, której celem jest opracowanie rejonizacji chwastów segetalnych w Polsce. Od 1976 r. badaniami dla IUNG-u objęto woj. częstochowskie, na którego terenie leży większa część Wyżyny Częstochowskiej, należącej do najbardziej urozmaiconych i przyrodniczo najciekawszych mezoregionów, głównie dzięki wychodniom wapiennym wykształconym w postaci malowniczych ostańców.

Wyżyna Częstochowska znajduje się pomiędzy przełomową doliną Warty pod Częstochową na północy, a obniżeniem Białej Przemszy i Szreniawy na południu. Powierzchnia wyżyny wznosi się od około 300 m n.p.m. (w okolicach Częstochowy) do około 500 m n.p.m. (w okolicy Ogrodzieńca). Powierzchnia omawianego obszaru wynosi 1299 km² - Kondracki (1977).

Z Wyżyny Częstochowskiej biorą początek Warta i Czarna Przemsza, z zachodniej jej krawędzi, zaś ze wschodniego skłonu - Pilica i Szreniawa.

Teren ten w regionalizacji fizycznogeograficznej Kondrackiego (1977) należy do prowincji (34) Wyżyna Małopolska, podprowincji (341) Wyżyna Śląsko-Krakowska, makroregionu (341.3) Wyżyna Krakowsko-Częstochowska i mezoregionu (341.31) Wyżyna Częstochowska.

Rys. 1. Usytuowanie terenu badań oraz regionalizacja fizycznogeograficzna wg Kondrackiego 1977

Situation of investigated area and physiographic regionalization after Kondracki 1977

Rysunek 1 przedstawia położenie terenu badań na mapie Polski, regionalizację fizycznogeograficzną według Kondrackiego

c k i e g o (1977) oraz siedziby gmin na Wyżynie Częstochowskiej.

W ujęciu geobotanicznym S z a f e r a i P a w ł o w s k i e g o (1972) badany obszar leży w okręgu środkowym, wchodzącym w skład krainy Wyżyna Krakowsko-Wieluńska, poddziału Pasa Wyżyn Środkowych i Działu Bałtyckiego.

K l i m a s z e w s k i (1972) badany teren zalicza pod względem geomorfologicznym do regionu Płaskowzgórza Częstochowskie, mezoregionu Wyżyna Krakowsko-Północna, makroregionu Wyżyna Krakowska, podprowincji Wyżyna Śląsko-Krakowska i prowincji Śląsko-Małopolskiej.

Pod względem geologicznym omawiany obszar jest częścią Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej, należącej do mezozoicznej monokliny Śląsko-Krakowskiej, której część (skrzydło) północno-wschodnia zbudowana jest z utworów jurajskich, zajmujących najwyższą część monokliny. Na większości utworów jurajskich znajdują się młodsze utwory, głównie czwartorzędowe - K l i m a s z e w s k i (1972).

Gleby Wyżyny Częstochowskiej należą do następujących kompleksów glebowo-rolniczych: 2 - pszenno dobry, 3 - pszenno wadliwy, 4 - żytni bardzo dobry, 5 - żytni dobry, 6 - żytni słaby, 7 - żytnio-łubinowy, 8 - zbożowo-pastewny mocny, 9 - zbożowo-pastewny słaby i 14 - gleby orne przeznaczone pod użytki zielone. Najliczniej reprezentowane są następujące kompleksy: 3, 5, 6 i 7.

Wyżyna Częstochowska dotychczas nie była przedmiotem oddzielnych badań botanicznych dotyczących flory segetalnej, o czym pisał M i c h a ł a k (1973).

Wzmianki o florze synantropijnej tego mezoregionu zamieścili m. in.: K a r o (1881), B ł a s z c z y k (1949), H e r e ż n i a k i in. (1973), H e r e ż n i a k, S k a ł s k i (1974), H e r e ż n i a k (1976), Ł a w r y n o w i c z (1973), M o w s z o w i c z, S i c i Ń s k i (1970), D e n i s i u k (1966), M i c h a ł a k (1973), natomiast z terenów sąsiadujących m. in. pisali: K o r n a ś (1950, 1952, 1954, 1972), M o w s z o w i c z (1978), M i c h a ł i k (1978), O ł a c z e k (1963, 1968), S i c i Ń s k i i in. (1974, 1978), S o w a (1968) i W n u k (1972, 1976, 1976 a i 1978).

Wykaz skrótów

* - gatunki nowe dla Wyżyny Częstochowskiej, gm. - gmina,
b. - bardzo, stan. - stanowisko.

SYSTEMATYCZNY WYKAZ GATUNKÓW

Układ gatunków sporządzono według porządku systematycznego przyjętego przez Rothmaler'a (1978). Przy podawaniu nomenklatury taksonów posłużono się pracami Rothmaler'a (1978), Szafera i in. (1967) i *Florą Polski* (1919-1972).

Stanowisk publikowanych nie wymieniono, cytując każdorazowo nazwisko autora i rok wydania publikacji, w której podano gatunki stwierdzone na omawianym terenie lub w jego sąsiedztwie. Przy poszczególnych gatunkach podano nazwiska autorów, którzy publikowali dane z tego mezoregionu lub z terenów sąsiadujących oraz numery miejscowości, w których stwierdzono występowanie gatunków (patrz tab. 1).

Tabela 1

Wykaz badanych miejscowości na terenie Wyżyny Częstochowskiej
List of examined localities on the area of Częstochowa Highland

Województwo Gmina	Miejscowość
1	2
Częstochowskie Janów	1* - Bystrzanowice, 2 - Góry Gorzkowskie, 3 - Hucisko, 4 - Lusławice, 5 - Pabianice, 6 - Piasek, 7 - Siedlec, 8 - Skowronów, 9 - Zagórze, 10 - Żłoty Potok;
Częstochowa Kroczyce	12 - Częstochowa "Żłota Góra"; 13 - Biała Błotna, 14 - Dobrogoszczyce, 15 - Dżibice, 16 - Gołuchowice, 17 - Huta Szklana, 18 - Kostkowice, 19 - Kroczyce, 20 - Lgota Murowana, 21 - Lgotka, 22 - Pia- seczno, 23 - Podlesice, 24 - Pradła, 25 - Przyłubsko, 26 - Siamoszyce, 27 - Siedliszowice, 28 - Siemierzycy, 29 - Szypowice, 30 - Trzciniec;

Tabela 1 (cd.)

1	2
Lelów	31 - Lgota Błotna, 32 - Lgota Gawronna, 33 - Staromieście, 34 - Ślężany;
Mstów	35 - Łuszczyn, 36 - Jaskrów, 37 - Jaźwiny, 38 - Kłobukowice, 39 - Kobyłczyce, 40 - Krasice, 41 - Kuśmierki, 42 - Małusy Małe, 43 - Małusy Wielkie, 44 - Mstów, 45 - Siedlec, 46 - Wancerzów, 47 - Zawada;
Niegowa	48 - Brzeziny, 49 - Dąbrowno, 50 - Gorzków Nowy, 51 - Gorzków Stary, 52 - Ludwinów, 53 - Lutowiec, 54 - Mirów, 55 - Moczydło, 56 - Mzurów, 57 - Niegówka, 58 - Ogorzelnik, 59 - Postaszowice, 60 - Trzebników;
Olsztyn	61 - Biskupice, 62 - Bukowno, 63 - Kusięta, 64 - Przemiłowice, 65 - Olsztyn, 66 - Turów, 67 - Zrębice I, 68 - Zrębice II;
Poraj	69 - Choroń, 70 - Dębowiec;
Włodowice	71 - Hucisko, 72 - Morsko, 73 - Mrzygłód, 74 - Mrzygłódka, 75 - Nierada, 76 - Parkoszowice, 77 - Rzędkowice, 78 - Skałka, 79 - Zdów;
Żarki	80 - Czatachowa, 81 - Jaroszów, 82 - Jaworznik, 83 - Kotowice, 84 - Ostrów, 85 - Przybynów, 86 - Suliszewice, 87 - Wysoka Lelowska, 88 - Zaborze, 89 - Zawada, 90 - Żarki;
Katowickie Pilica	91 - Biskupice, 92 - Cisowa, 93 - Dobra, 94 - Dobra Kolonia, 95 - Kleszczowa, 96 - Kocikowa, 97 - Maleszyna, 98 - Pilica, 99 - Sławniów, 100 - Smoleń, 101 - Wierbka, 102 - Zarzecze, 103 - Złożeniec;
Zawiercie	104 - Blanowice, 105 - Kromołów, 106 - Skarżyce, 107 - Żerkowice.

* (1-107) - numery stanowisk.

Ranunculaceae

Nigella arvensis L. - czarnuszka zachwaszcza uprawy zbożowe, a optimum swego występowania osiąga na ścierniskach, na glebach zasobnych w węglan wapnia i sporadycznie na glebach piaszczysto-gliniastych nawapiennych. Z Wyżyny Częstochowskiej notowana przez K a r o (1881), H e r e ź n i a k i i n. (1973), a z sąsiadujących mezoregionów podawana przez K o r n a s i a (1950) i W n u k a (1976, 1978). Stan.: 2, 5, 7, 10, 17, 19, 23, 29, 37, 38, 42, 44, 46, 49, 58, 61, 66, 67, 71, 78, 79, 82, 85, 89, 90, 91, 95, 96, 98, 99, 103, 105, 107.

Consolida regalis S. F. Gray (*Delphinium consolida* L.) - częsty chwast upraw zbożowych i ściernisk, na glebach żyznych bogatych w węglan wapnia. Stan.: 2, 4, 5, 6, 7, 8, 10, 12, 14, 17, 19, 23, 25, 29, 37, 38, 42, 44, 45, 46, 49, 50, 52, 58, 60, 61, 65, 66, 67, 71, 72, 77, 78, 79, 82, 83, 85, 87, 89, 90, 91, 92, 93, 95, 96, 98, 99, 103, 104, 105, 106, 107 oraz K a r o (1881) i H e r e ź n i a k i i n. (1973).

Thalictrum minus L. - zachwaszcza głównie uprawy zbożowe na rędzinach jurajskich. Stan.: 2, 5, 7, 10, 17, 19, 23, 29, 37, 39, 42, 44, 46, 49, 58, 61, 66, 67, 71, 78, 79, 82, 85, 89, 90, 91, 95, 98, 99, 103, 105, 107 oraz H e r e ź n i a k i i n. (1973).

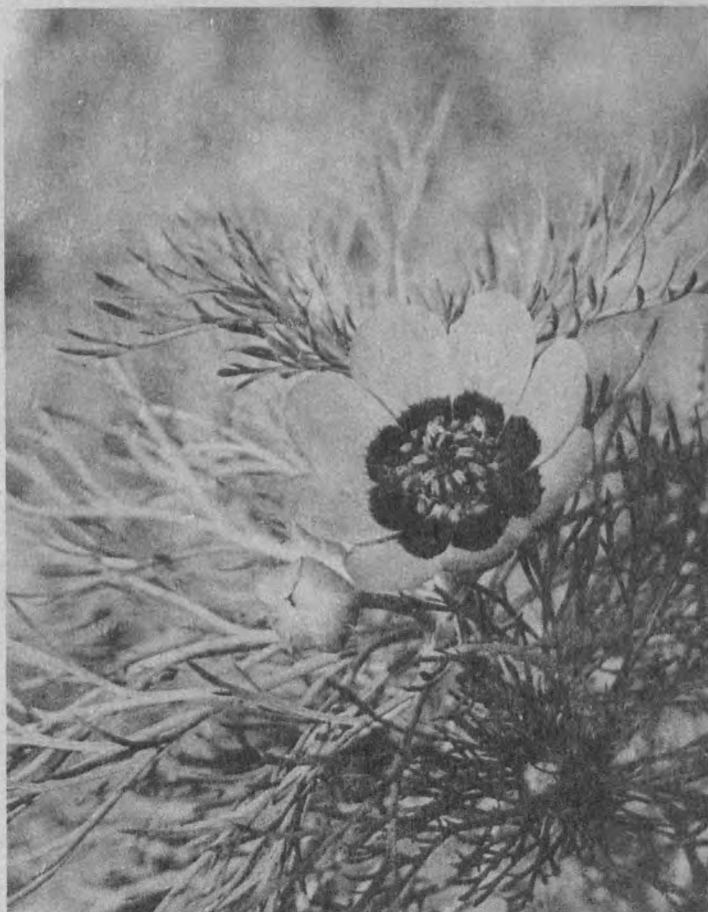
Ranunculus bulbosus L. - rośnie w uprawach zbożowych i okopowych, najliczniej występuje w uprawach lucerny i koniczyzny w towarzystwie *Taraxacum officinale* i in. Stan.: 1, 5, 9, 10, 11, 14, 21, 23, 29, 35, 37, 42, 44, 48, 51, 52, 55, 59, 61, 62, 65, 66, 67, 69, 71, 72, 78, 79, 82, 85, 89, 90, 91, 95, 96, 98, 105, 107 oraz K a r o (1881) i H e r e ź n i a k i i n. (1973).

R. arvensis L. - zachwaszcza zboża, sporadycznie okopowe na glebach żyznych, zasobnych w węglan wapnia. Stan.: 2, 5, 7, 10, 17, 19, 23, 29, 37, 39, 42, 44, 46, 49, 58, 61, 66, 67, 71, 78, 79, 82, 85, 89, 90, 91, 95, 96, 98, 99, 103, 105, 107 oraz K a r o (1881).

Myosurus minimus L. - dość licznie spotykany na glebach piaszczysto-gliniastych i gliniastych z wodą wierzchówkową. Stan.: 4, 10, 11, 24, 25, 31, 36, 38, 42, 44, 46, 59, 61, 66, 74, 75, 82, 83, 84, 87, 95, 98, 101 oraz K a r o (1881).

Adonis flammea Jacq. - gatunek sporadycznie spotykany w uprawach zbożowych na rędzinach jurajskich. Z tego mezoregionu noto-

wali go K a r o (1881) i M o w s z o w i c z, S i c i ń-
s k i (1970), a z przyległych S i c i ń s k i i i n. (1974,
1978) oraz W n u k (1978). Stan.: 42, 44.

Fot. 1. *Adonis aestivalis* L. - gatunek kalcyfilny i termofilny
Adonis aestivalis L. - species calcifilous and termofilous (fot. Z. Wnuk)

A. aestivalis L. (fot. 1) - chwast głównie upraw zbożowych na
rędzinach jurajskich i kredowych. Stan.: 2, 5, 7, 10, 12, 17,
19, 23, 29, 37, 39, 42, 44, 46, 49, 58, 61, 66, 67, 71, 78,
79, 82, 85, 89, 90, 91, 95, 96, 98, 99, 103, 105, 107 oraz
K a r o (1881) i H e r e ż n i a k i i n. (1973).

**A. aestivalis* var. *citrina* Hoffm. - występuje w uprawach zbożo-
wych na glebach zasobnych w węglan wapnia. Stan.: 42, 44, 47.

Papaveraceae

Papaver dubium L. - zachwaszcza uprawy zbożowe w towarzystwie *Papaver rhoeas*, *P. argemone* i in. Stan.: 1, 9, 10, 12, 16, 19, 24, 28, 36, 38, 44, 42, 50, 53, 57, 58, 63, 66, 71, 76, 79, 83, 85, 90, 91, 95, 98, 103, 105 oraz K a r o (1881) i H e r e ź n i a k i i n. (1973).

Fumariaceae

Fumaria vaillantii Loisel. - chwast upraw zbożowych rosnący w towarzystwie *Fumaria officinalis*, *Anchusa arvensis*, *Camelina microcarpa* i in., na glebach żyznych zasobnych w węglan wapnia. Z Wyżyny Częstochowskiej notowany przez K a r o (1881), a z terenów graniczących podali go K o r n a ś (1950), M i c h a l i k (1978), S i c i Ń s k i i i n. (1978) oraz W n u k (1976, 1978). Stan.: 9, 11, 30, 37, 42, 44, 62, 66, 95, 98, 99, 100, 105.

Caryophyllaceae

Holosteum umbellatum L. - występuje w zbożach na glebach piaszczystych i piaszczysto-gliniastych nawapiennych. Stan.: 2, 5, 12, 13, 14, 16, 17, 18, 19, 21, 24, 40, 42, 44, 45, 61, 65, 66, 67, 71, 72, 77, 81, 83, 85, 86, 87, 89, 96, 105 oraz K a r o (1881).

**Silene noctiflora* L. (*Melandrium noctiflorum* (L.) Fr.) - zachwaszcza uprawy zbożowe, jednak optimum swego występowania osiąga na ścierniskach, na glebach żyznych i zasobnych w węglan wapnia. Stan.: 2, 5, 7, 10, 12, 17, 19, 23, 29, 37, 39, 42, 44, 46, 49, 58, 61, 66, 67, 71, 78, 79, 82, 85, 89, 90, 91, 95, 96, 98, 99, 103, 105, 107.

**Illacebrum verticillatum* L. - występuje na glebach piaszczysto-gliniastych i gliniastych z wodą wierzchówkową. Rośnie w towarzystwie *Juncus capitatus*, *J. bufonius*, *Sagina nodosa*, *S. procumbens*, *Hypericum humifusum*, *Peplis portula*, *Centunculus minimus*, *Anthoceros laevis* i in. Stan.: 4, 10, 11, 36, 38, 42, 44, 46, 59, 61, 66, 74, 83, 87, 95.

Herniaria hirsuta L. - zachwaszcza zboża i ścierniska w towarzystwie *Harniaria glabra*, *Scleranthus annuus*, *Polygonum aviculare* i innych na glebach piaszczysto-gliniastych i piaszczystych su-

chych. Stan.: 6, 12, 38, 44, 53, 55, 65, 66, 67, 72, 78, 79, 81, 83, 85, 87, 88, 90, 98, 103, 17, 19, 27 oraz B ł a s z c z y k (1949).

Hypericaceae

Hypericum humifusum L. - rośnie w uprawach żyta, ale optimum występowania osiąga na ścierniskach na glebach piaszczysto-gliniastych i gliniastych z wodą wierzchówkową. Stan.: 4, 10, 11, 36, 38, 42, 44, 46, 59, 61, 66, 74, 83, 87, 95 oraz K a r o (1881) i H e r e ź n i a k i i n. (1973).

Cruciferae (Brassicaceae)

Sisymbrium loeseli Jusl. - występuje sporadycznie na skraju upraw sąsiadujących z nasypami kolejowymi i uczęszczanymi szlakami drogowymi. Stan.: 6, 10, 12, 19, 23, 24, 30, 34, 38, 42, 44, 47, 54, 56, 58, 60, 64, 65, 66, 72, 79, 80, 83, 85, 90, 98, 100, 103, 105, 107 oraz M i c h a l a k (1973).

Arabis glabra (L.) Bernh. (*Turritis glabra* L.) - rośnie sporadycznie w uprawach lucerny i koniczyny sąsiadujących z kserotermami na rędzinach jurajskich. Stan.: 3, 5, 7, 10, 44, 45, 57, 23, 25, 49, 50, 59, 60, 62, 67, 71, 79, 81, 83, 85, 90, 91, 96, 98, 103 oraz K a r o (1881).

A. hirsuta (L.) Scop. - spotykany sporadycznie na skraju upraw lucerny i koniczyny sąsiadujących z kserotermami na rędzinach jurajskich. Stan.: 3, 5, 7, 10, 44, 23, 25, 49, 57, 50, 59, 60, 67, 71, 79, 81, 83, 85, 90, 91, 96, 98, 103 oraz K a r o (1881) i H e r e ź n i a k i i n. (1973).

Alyssum alyssoides L. (*A. calycinum* L.) - zachwaszcza głównie uprawy zbożowe na rędzinach jurajskich oraz na glebach piaszczysto-gliniastych nawapiennych. Rośnie w towarzystwie *Arenaria serpyllifolia*, *Sinapis arvensis*, *Adonis aestivalis*, *Camelia microcarpa* i in. Stan.: 2, 5, 7, 10, 17, 19, 23, 29, 37, 39, 42, 44, 46, 49, 58, 61, 66, 67, 71, 78, 79, 82, 85, 89, 90, 91, 95, 96, 98, 99, 103, 105, 107 oraz K a r o (1881) i H e r e ź n i a k i i n. (1973).

Camelina microcarpa Andrż. - zachwaszcza głównie uprawy zbożowe na glebach zasobnych w węglan wapnia. Stan.: 2, 5, 7, 10, 17, 19, 23, 29, 37, 39, 42, 44, 49, 46, 58, 61, 66, 67, 71, 78,

79, 82, 85, 89, 90, 91, 95, 96, 98, 99, 103, 105, 107 oraz K a r o (1881).

Neslia paniculata Desv. - rośnie w uprawach zbożowych i okopowych na rędzinach jurajskich i glebach żyznych zasobnych w węglan wapnia. Stan.: 2, 5, 7, 10, 12, 17, 19, 23, 29, 37, 39, 42, 44, 46, 49, 58, 61, 66, 67, 71, 78, 79, 82, 85, 89, 90, 91, 95, 96, 98, 99, 103, 105, 107 oraz K a r o (1881).

Teesdalea nudicaulis (L.) R. Br. - zachwaszcza głównie uprawy żyta oraz sporadycznie ziemniaki na glebach piaszczystych i piaszczysto-gliniastych. Stan.: 6, 13, 17, 19, 24, 26, 30, 31, 38, 45, 52, 61, 63, 66, 67, 69, 70, 71, 73, 75, 78, 84, 85, 87, 90, 98, 103 oraz K a r o (1881) i H e r e ż n i a k i i n. (1973).

**Thlaspi perfoliatum* L. (fot. 2) - rośnie w uprawach zbożowych na rędzinach jurajskich w towarzystwie *Adonis aestivalis*, *Falcaria vul-*

Fot. 2. *Thlaspi perfoliatum* L. - gatunek kalcyfilny i termofilny

Thlaspi perfoliatum L. - species calcifilous and termofilous (fot. Z. Wnuk)

garis, *Centurea cyanus*, *C. scabiosa*, *Salvia verticillata*, *Thlaspi arvense*, *Agrostemma githago* i in. Z sąsiadujących terenów publikował go W n u k (1978). Stan.: 5, 9, 11, 30, 35, 40, 42, 44, 46, 50, 58, 62, 66, 67, 71, 79, 85, 90, 91, 95, 96, 98, 99, 100, 105.

Euphorbiaceae

**Euphorbia esula* L. - spotykana w uprawach lucerny i koniczyny sąsiadujących z nieużytkami na glebach zasobnych w węglan wapnia. Z sąsiadujących obszarów gatunek ten podają S i c i Ń s k i i i n. (1978) i W n u k (1978). Stan.: 5, 7, 10, 11, 14, 19, 24, 38, 40, 41, 42, 44, 46, 52, 58, 60, 62, 64, 65, 67, 71, 72, 79, 82, 85, 90, 96, 98, 103.

E. exigua L. - zachwaszcza uprawy zbożowe, optimum rozwoju osiąga na ścierniskach na rędzinach jurajskich i kredowych. Rośnie w towarzystwie *Nigella arvensis*, *Sherardia arvensis*, *Stachys annua*, *Lapsana communis*, *Aethusa cynapium*, *Anagallis arvensis* i in. Stan.: 2, 5, 7, 10, 17, 19, 23, 29, 37, 39, 42, 44, 46, 49, 58, 61, 66, 67, 71, 78, 82, 85, 89, 90, 91, 95, 96, 98, 99, 103, 105, 107, oraz K a r o (1881).

Primulaceae

Anagallis foemina Mill. (*A. coerulea* Schreb.) - rośnie w uprawach zbożowych oraz na ścierniskach na rędzinach jurajskich. Występuje razem z *Anagallis arvensis*, *Polygonum heterophyllum*, *Geranium dissectum*, *G. columbinum* i in. Stan.: 42, 44 oraz K a r o (1881).

Centunculus minimus L. - zachwaszcza głównie ścierniska na glebach piaszczysto-gliniastych i gliniastych z wodą wierzchówkową. Najobficiej występuje w latach z dużymi opadami deszczu. Stan.: 27, 42, 44, 83, 87, 19, 95, oraz K a r o (1881).

Rosaceae

Aphanes arvensis L. - występuje w uprawach zbożowych oraz na ścierniskach. Stan.: 3, 5, 9, 10, 19, 23, 25, 29, 42, 44, 47, 54, 55, 60, 62, 65, 66, 67, 71, 75, 79, 80, 85, 88, 90, 96, 98, 103, 105, 106, 107 oraz K a r o (1881).

Sanguisorba minor Scop. - zachwaszcza uprawy lucerny, koniczyny i sporadycznie żyta, sąsiadujących z kserotermami na rędzinach

jurajskich. Stan.: 2, 3, 5, 7, 10, 11, 17, 19, 23, 25, 29, 39, 40, 41, 42, 47, 49, 52, 54, 57, 58, 60, 61, 67, 69, 71, 77, 79, 82, 85, 89, 90, 95, 96, 98, 99, 100, 103, 104, 105, 107 oraz Hereźniak i in. (1973).

Saxifragaceae

Saxifraga tridactylites L. - rośnie głównie w uprawie żyta i pszenicy. Stan.: 65 oraz Karo (1881).

Crassulaceae

Sedum sexangulare L. - spotykany w uprawach zbożowych w towarzystwie *Sedum acre* i *S. maximum* na rędzinach jurajskich oraz na glebach piaszczysto-gliniastych nawapiennych na stokach południowych i południowo-zachodnich. Stan.: 6, 7, 10, 30, 42, 44, 53, 55, 65, 66, 67, 69, 72, 78, 79, 89, 90, 98, 103, 105, 107 oraz Karo (1881), Hereźniak i in. (1973) i Ławrynowicz (1973).

S. maximum Sut. - występuje w uprawach zbożowych na rędzinach jurajskich. Stan.: 3, 5, 10, 19, 23, 25, 29, 42, 44, 47, 54, 55, 60, 62, 65, 67, 66, 69, 71, 79, 85, 89, 90, 98, 103, 105, 107 oraz Hereźniak i in. (1973).

Fabaceae (Papilionaceae)

**Ononis arvensis* L. - sporadycznie na skraju upraw zbożowych oraz w uprawach koniczyny i lucerny. Stan.: 5, 7, 10, 15, 19, 21, 38, 41, 44, 51, 52, 57, 62, 65, 66, 69, 72, 76, 78, 83, 85, 90, 92, 96, 98, 103, 105.

Medicago falcata L. - rośnie na skraju upraw zbożowych oraz lucerny i koniczyny na glebach zasobnych w węglan wapnia. Stan.: 2, 5, 7, 10, 12, 17, 19, 23, 29, 37, 39, 42, 44, 46, 49, 58, 61, 71, 66, 67, 78, 79, 82, 85, 89, 90, 91, 95, 96, 98, 99, 103, 105, 107 oraz Karo (1881) i Hereźniak i in. (1973).

Coronilla varia L. - zachwaszcza głównie uprawy zbożowe na glebach zasobnych w węglan wapnia. Stan.: 2, 5, 7, 10, 12, 17, 19, 23, 29, 37, 39, 42, 44, 46, 49, 58, 61, 67, 66, 71, 78, 82, 85, 89, 90, 91, 95, 96, 98, 99, 103, 105, 107 oraz Karo (1881) i Hereźniak i in. (1973).

Onobrychis viciifolia Scop. - zachwaszcza skraje upraw lucerny i zbóż na rędzinach jurajskich. Stan.: 5, 7, 9, 11, 19, 23, 36, 40, 42, 44, 54, 58, 62, 64, 66, 67, 78, 82, 85, 90, 96, 98, 100 oraz K a r o (1881) i H e r e ż n i a k i i n. (1973).

**Vicia grandiflora* Scop. - zachwaszcza uprawy zbożowe. Stan.: 12.

V. tenuifolia Roth. - zachwaszcza uprawy zbożowe na rędzinach jurajskich. Stan.: 2, 5, 7, 10, 12, 17, 19, 23, 29, 37, 39, 42, 44, 46, 49, 58, 61, 66, 67, 71, 78, 82, 85, 89, 90, 91, 95, 98, 99, 103, 105, 107 oraz K a r o (1881).

Lathyrus tuberosus L. - występuje na glebach zasobnych w węglan wapnia. Stan.: 5, 7, 9, 40, 42, 44, 47, 58, 62, 66, 67, 96, 95, 99 oraz K a r o (1881).

Linaceae

Linum catharticum L. - zachwaszcza uprawy lucerny, koniczyzny oraz brzegi upraw zbożowych sąsiadujących z kserotermami na glebach zasobnych w węglan wapnia. Stan.: 2, 3, 5, 7, 10, 11, 17, 19, 23, 29, 39, 40, 41, 42, 47, 52, 54, 57, 58, 60, 61, 62, 66, 67, 69, 71, 77, 79, 82, 83, 85, 89, 90, 95, 96, 98, 99, 100, 103, 104, 105, 107 oraz K a r o (1881) i H e r e ż n i a k i i n. (1973).

Radiola linoides Gmel. - zachwaszcza uprawy zbożowe i ścierniska na glebach piaszczysto-gliniastych i gliniastych wilgotnych. Stan.: 4, 10, 11, 36, 38, 42, 44, 46, 59, 61, 66, 74, 83, 87, 95 oraz K a r o (1881).

Geraniaceae

Geranium dissectum L. - rośnie głównie w uprawach zbożowych na rędzinach jurajskich. Stan.: 2, 5, 7, 10, 17, 19, 23, 29, 37, 39, 42, 44, 46, 49, 58, 61, 66, 67, 71, 78, 79, 82, 85, 89, 90, 91, 95, 96, 98, 99, 103, 105, 107 oraz K a r o (1881).

Lythraceae

Peplis portula L. - zachwaszcza uprawy zbożowe i ścierniska na glebach piaszczysto-gliniastych i gliniastych z wysokim poziomem wód gruntowych. Stan.: 4, 10, 11, 36, 38, 42, 44, 59, 61, 66, 74, 83, 87, 95 oraz K a r o (1881).

Fot. 3. *Scandix pecten-veneris* L. - gatunek kalcyfilny i termofilny
Scandix pecten-veneris L. - species calcifilous and termofilous (fot. Z. Wnuk)

Umbelliferae (Apiaceae)

Scandix pecten-veneris L. (fot. 3) - rośnie w uprawach zbożowych głównie pszenicy i sporadycznie w ziemniakach na rędzinach jurajskich i kredowych, które leżą na stokach południowych i południowo-zachodnich oraz w lokalnych obniżeniach terenowych i w sąsiedztwie zarośli śródpolnych. Z Wyżyny Częstochowskiej notował go K a r o (1881), a z obszarów sąsiadujących publikowa-

ny przez K o r n a s i a (1950, 1954, 1972), S i c i Ń s k i e -
g o i i n. (1978) i W n u k a (1972, 1976, 1976 a i 1978).
Stan.: 1, 5, 7, 9, 36, 40, 42, 44, 46, 62, 66, 67, 58, 95, 96,
100.

Caucalis platycarpus L. (*C. daucoides* L., *C. lappula* (Weber)
Grande) - zachwaszcza uprawy zbożowe w towarzystwie *Scandix pec-*
ten-veneris, *Bupleurum rotundifolium*, *Falcaria vulgaris*, *Adonis aestiva-*
lis, *Camelina microcarpa* i in. Z badanego mezoregionu podał go
K a r o (1881), a z sąsiadujących terenów notowali go K o r -
n a ś (1950, 1954, 1972), S o w a (1968) oraz W n u k
(1976, 1976 a, 1978). Stan.: 1, 5, 7, 9, 36, 40, 42, 44, 46,
62, 66, 67, 58, 95, 96, 100.

Bupleurum rotundifolium L. - rośnie na rędzinach jurajskich i
kredowych, głównie w uprawach pszenicy obok takich taksonów jak:
Adonis aestivalis, *A. flammea*, *Centaurea scabiosa*, *Salvia verticillata* i
in. Stan.: 7, 9, 42, 44, 58, 66, 67, 96 oraz B ł a s z -
c z y k (1949), a z obszarów sąsiadujących podają go K o r -
n a ś (1950, 1954, 1972) oraz W n u k (1976 a, 1978).

Seseli annuum L. - występuje sporadycznie w uprawach lucerny
sąsiadujących z zaroślami i kserotermami na rędzinach jurajskich.
Stan.: 2, 5, 7, 10, 17, 19, 23, 25, 29, 40, 42, 44, 49, 52, 58,
60, 67, 71, 79, 82, 89, 90, 95, 96, 98, 103, 104, 105, 107 o -
raz H e r e ź n i a k i i n. (1973).

Falcaria vulgaris Bernh. - rośnie w zbożach i ziemniakach na
rędzinach jurajskich i kredowych. Stan.: 2, 5, 7, 10, 17, 19,
23, 29, 37, 39, 42, 44, 46, 43, 49, 58, 61, 66, 67, 71, 78, 79,
82, 85, 89, 90, 91, 95, 96, 98, 99, 103, 105, 107 oraz K a r o
(1881) i H e r e ź n i a k i i n. (1973).

Aethusa cyanapium L. - występuje w uprawach zbożowych, rza-
dziej okopowych, na rędzinach jurajskich oraz na glebach piasz-
czysto-gliniastych nawapiennych. Stan.: 4, 9, 10, 11, 12, 19,
20, 22, 23, 27, 28, 29, 35, 36, 38, 43, 44, 45, 47, 48, 52,
55, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 72, 74, 76,
78, 82, 83, 85, 89, 90, 91, 95, 96, 98, 100, 103, 104, 105, 106
oraz K a r o (1881).

Asclepiadaceae

Cynanchum vincetoxicum (L.) Pers. (*Vincetoxicum officinale* Moench)
- sporadycznie spotykany na skraju upraw zbożowych, lucerny i ko-

niczyny na glebach zasobnych w węglan wapnia. Stan.: 2, 4, 10, 36, 42, 54, 60, 65, 66, 19, 23, 29, 71, 79, 85, 89, 90, 95, 103, 105 oraz K a r o (1881), B ł a s z c z y k (1949) i H e r e ź n i a k i i n. (1973).

Rubiaceae

Sherardia arvensis L. - gatunek ten zachwaszcza uprawy zbożowe, ale najliczniej występuje na ścierniskach na rędzinach jurajskich. Stan.: 2, 5, 7, 10, 17, 19, 23, 29, 37, 39, 42, 44, 46, 49, 58, 61, 66, 67, 71, 78, 79, 82, 85, 89, 90, 91, 95, 96, 98, 99, 103, 105, 107 oraz K a r o (1881).

Galium tricornutum Dany. (*G. tricornis* With.) - zachwaszcza uprawy zbożowe i okopowe na glebach zasobnych w węglan wapnia. Występuje obok *Galium aparine*, *Tripleurospermum inodorum*, *Campanula rapunculoides* i in. Stan.: 3, 5, 10, 14, 19, 23, 25, 29, 36, 39, 42, 44, 45, 47, 49, 50, 54, 58, 60, 62, 65, 66, 67, 69, 71, 72, 76, 78, 79, 83, 85, 87, 89, 90, 91, 96, 98, 99, 100, 103, 105, 107 oraz K a r o (1881).

Caprifoliaceae

Sambucus ebulus L. - sporadycznie zachwaszcza uprawy polne sąsiadujące z miedzami śródpolnymi, zaroślami oraz z przydrożami. Występuje na rędzinach jurajskich oraz na glebach piaszczysto-gliniastych nawapiennych. Stan.: 2, 5, 7, 10, 17, 19, 23, 29, 37, 39, 42, 44, 46, 49, 58, 61, 66, 67, 71, 79, 82, 85, 89, 90, 91, 95, 96, 98, 99, 103, 105, 107 oraz K a r o (1881).

Valerianaceae

**Valerianella dentata* (L.) Poll. - zachwaszcza uprawy zbożowe i okopowe, na glebach żyznych i zasobnych w węglan wapnia. Stan.: 3, 5, 7, 10, 14, 19, 23, 25, 29, 36, 42, 44, 45, 47, 49, 50, 54, 58, 60, 62, 65, 66, 67, 69, 71, 72, 76, 78, 83, 85, 87, 89, 90, 91, 96, 98, 99, 100, 103, 105, 107.

**V. locusta* Laterrade em Betcke (*V. olitoria* (L.) Poll.) - roślina w uprawach zbożowych na rędzinach jurajskich. Z terenów sąsiadujących notowana przez S i c i ń s k i e g o i i n. (1978) oraz W n u k a (1978). Stan.: 2, 6, 9, 38, 42, 44, 61, 67, 96, 98.

**V. mixta* Dufr. - występuje w uprawach zbożowych oraz w ziemniakach na rędzinach jurajskich. Z obszarów sąsiadujących gatunek ten podaje W n u k (1978). Stan.: 7, 9, 11, 19, 30, 37, 42, 44, 45, 47, 51, 58, 60, 62, 66, 67, 85, 90, 91, 95, 96, 98, 99.

Boraginaceae

Cerithe minor L. - występuje na skraju upraw sąsiadujących z murawami kserotermicznymi, głównie w uprawach pszenicy na rędzinach jurajskich. Stan.: 5, 7, 9, 14, 19, 22, 42, 46, 49, 51, 58, 60, 66, 69, 71, 72, 77, 79, 82, 83, 85, 90, 92, 94, 95, 96, 98, 103, 104, 105 oraz B ł a s z c z y k (1949).

Anchusa arvensis (L.) M. Bieb. (*Lycopsis arvensis* L.) - zachwaszcza uprawy zbożowe oraz okopowe na glebach zasobnych w węglan wapnia. Stan.: 4, 9, 10, 11, 12, 19, 20, 22, 23, 27, 28, 29, 35, 36, 38, 43, 44, 47, 48, 52, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 64, 65, 66, 68, 69, 72, 74, 76, 78, 82, 85, 89, 90, 91, 92, 95, 96, 98, 100, 103, 104, 105, 106 oraz H e r e ź n i a k i i n. (1973).

Scrophulariaceae

Chaenorhinum minus (L.) Lange (*Linaria minor* Desf.) - rośnie w uprawach zbożowych i okopowych na glebach zasobnych w węglan wapnia. Stan.: 4, 9, 10, 11, 12, 19, 20, 22, 23, 27, 28, 29, 35, 36, 38, 43, 44, 45, 47, 48, 52, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 72, 74, 76, 78, 82, 85, 89, 90, 91, 92, 95, 96, 98, 100, 103, 104, 105, 106 oraz K a r o (1881) i H e r e ź n i a k i i n. (1973).

Veronica serpyllifolia L. - zachwaszcza uprawy zbożowe, optimum występowania osiąga na ścierniskach na glebach piaszczysto-gliniastych oraz gliniastych wilgotnych. Stan.: 4, 10, 11, 18, 27, 29, 32, 34, 38, 42, 44, 47, 48, 58, 61, 66, 73, 74, 75, 83, 87, 89, 90, 98, 101, 105 oraz K a r o (1881).

V. dillenii Crantz. - występuje w uprawach zbożowych na glebach piaszczystych i piaszczysto-gliniastych. Stan.: 1, 6, 7, 13, 16, 19, 22, 26, 30, 41, 44, 47, 52, 55, 61, 62, 63, 65, 68, 70, 71, 73, 75, 78, 79, 80, 81, 83, 84, 85, 90, 103 oraz H e r e ź n i a k i i n. (1973).

**V. agrestis* L. - rośnie na glebach zasobnych w węglan wapnia w uprawach zbożowych. Stan.: 4, 9, 10, 11, 12, 19, 20, 22, 23,

27, 29, 29, 35, 36, 38, 43, 44, 45, 47, 48, 52, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 64, 65, 67, 68, 69, 71, 77, 74, 76, 82, 85, 89, 90, 91, 92, 95, 96, 98, 100, 103, 104, 105, 106.

**v. polita* Fr. - zachwaszcza uprawy okopowe i zbożowe na rędzinach jurajskich. Występuje w towarzystwie *Lamium amplexicaule*, *Veronica persica*, *Lithospermum arvense* i in. Z terenów sąsiadujących natowana przez Kornasia (1950), Michalika (1978), Sicińskiego i in. (1978) oraz Wnuka (1976, 1978). Stan.: 2, 5, 7, 10, 17, 19, 23, 29, 37, 39, 42, 44, 46, 49, 58, 61, 66, 67, 71, 78, 79, 82, 85, 89, 90, 91, 95, 96, 98, 99, 103, 105, 107.

**v. opaca* Fries. - występuje w uprawach zbożowych na rędzinach jurajskich. Z sąsiadujących mezoregionów publikowana przez Kornasia (1950), Michalika (1978) i Wnuka (1978). Stan.: 42, 44, 89, 90.

Melampyrum arvense L. - zachwaszcza uprawy zbożowe na rędzinach jurajskich. Stan.: 2, 5, 7, 10, 17, 19, 23, 29, 37, 39, 42, 44, 46, 49, 58, 61, 66, 67, 71, 78, 79, 82, 85, 89, 90, 91, 95, 96, 98, 99, 103, 105, 107 oraz Karo (1881) i Hereźniak i in. (1973).

**Odontites verna* (Bell.) Rchb. - rośnie w uprawach zbożowych na glebach zasobnych w węglan wapnia. Stan.: 8, 9, 10, 11, 16, 19, 24, 36, 38, 41, 44, 47, 53, 58, 60, 65, 66, 67, 72, 79, 82, 85, 89, 92, 95, 98, 103, 105, 107.

Orobanchaceae

Orobanche elatior Sutton. (*O. major* L.) (fot. 4) - kilka okazów spotkano na nasypie kolejowym we wsi Rzerzeczyca gm. Kłomnice. Osobniki te pasożytowały na *Centaurea scabiosa*.

Plantaginaceae

Plantago indica L. (*P. arenaria* W. K.) - rośnie na skraju upraw zbożowych na glebach piaszczystych i piaszczysto-gliniastych. Stan.: 6, 10, 22, 44, 59, 61, 65, 70, 79, 85, 89, 90, 97, 98, 101, 105 oraz Karo (1881) i Hereźniak i in. (1973).

**P. intermedia* Gilib. (*P. pauciflora* Gilib.) - występuje na ścieżkach i w zbożach na glebach piaszczysto-gliniastych i gli-

niastych wilgotnych. Stan.: 4, 10, 11, 36, 38, 42, 44, 47, 59, 61, 66, 74, 83, 87, 95.

Fot. 4. *Orobanche elatior* Sutton. - gatunek pasożytniczy na *Centaurea scabiosa*. Rzerzęczyca, woj. Częstochowa, lipiec 1976

Orobanche elatior Sutton. - species parasitizing on *Centaurea scabiosa*. Rzerzęczyca, district Częstochowa, July 1976 (fot. Z. Wnuk)

Labiatae (Lamiaceae)

Ajuga genevensis L. - sporadycznie zachwaszcza uprawy lucerny i koniczyny na glebach zasobnych w węglan wapnia. Stan.: 5, 10, 11, 20, 23, 25, 36, 42, 44, 47, 50, 52, 59, 60, 66, 71, 77, 79, 82,

90, 98, 100, 103, 105, 107 oraz K a r o (1881) i H e r e ż n i a k i i n. (1973).

Galeopsis angustifolia Ehrh. - występuje w uprawach zbożowych na rędzinach jurajskich. Stan.: 42, 44, 90, 98 oraz H e r e ż n i a k i i n. (1973).

Stachys annua L. - zachwaszcza ścierniska i uprawy okopowe na glebach zasobnych w węglan wapnia. Stan.: 2, 5, 7, 10, 17, 19, 23, 29, 37, 39, 42, 44, 46, 49, 58, 61, 66, 67, 71, 78, 79, 82, 85, 89, 90, 91, 95, 96, 98, 99, 103, 105, 107 oraz K a r o (1881) i H e r e ż n i a k i i n. (1973).

Salvia verticillata L. - występuje w uprawach zbożowych i na ścierniskach na rędzinach jurajskich. Rośnie w towarzystwie *Salvia pratensis*, *Tripleurospermum inodorum*, *Tussilago farfara* i in. Stan.: 2, 5, 7, 10, 17, 19, 23, 29, 37, 39, 42, 43, 44, 46, 49, 58, 61, 66, 67, 71, 78, 79, 82, 85, 89, 90, 91, 95, 96, 98, 99, 103, 105, 107, oraz K a r o (1881) i H e r e ż n i a k i i n. (1973).

Campanulaceae

Campanula rapunculoides L. - zachwaszcza zboża i ziemniaki na rędzinach jurajskich. Rośnie w towarzystwie *Agrostemma githago*, *Centurea cyanus*, *C. scabiosa*, *Rumex crispus*, *Thalictrum minus* i in. Stan.: 2, 5, 7, 10, 17, 19, 23, 29, 37, 39, 42, 43, 44, 46, 49, 58, 61, 66, 67, 71, 78, 79, 82, 85, 89, 90, 91, 95, 96, 98, 103, 105, 107 oraz K a r o (1881), H e r e ż n i a k i i n. (1973).

**C. sibirica* L. - zachwaszcza uprawy lucerny i koniczyny na rędzinach jurajskich. Z sąsiadujących terenów notowana przez O l a c z k a (1968) oraz W n u k a (1976 a, 1978). Stan.: 42, 44, 85, 89, 90, 95, 96, 98, 100, 103, 105, 107.

Compositae (Asteraceae)

Galinsoga ciliata (Rafin.) Blake (*G. quadriradiata* Ruiz et Pavon) - występuje b. licznie obok *Galinsoga parviflora* na glebach piaszczysto-gliniastych i gliniastych, dość wilgotnych, obficie nawożonych. Gatunki te niekiedy rosną masowo w towarzystwie *Galeopsis tetrahit*, *Stellaria media* i in. B ł a s z c z y k w roku 1948 spotykał na omawianym terenie pojedyncze okazy *G. ciliata*,

analogicznie jak K a r o w 1890 r. *G. parviflora*. Masowa migracja ludności oraz intensywne nawożenie spowodowały, że żółtlice bardzo się rozprzestrzeniły na badanym terenie i należy przypuszczać, że w całym kraju. W ostatnich latach oba te gatunki coraz liczniej obserwowane są w uprawach zbożowych i na ścierniskach. W Polsce *Galinsoga ciliata* po raz pierwszy zauważona została przez Trzebińskiego w roku 1916. Stan.: 4, 9, 10, 11, 12, 19, 20, 22, 23, 27, 28, 29, 35, 36, 38, 43, 44, 47, 48, 52, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 64, 65, 66, 68, 69, 72, 74, 76, 78, 82, 85, 89, 90, 91, 92, 95, 96, 98, 100, 103, 104, 105, 106, oraz B ł a s z c z y k (1949).

Anthemis tinctoria L. - zachwaszcza uprawy zbożowe na rędzinach jurajskich, w towarzystwie *Tripleurospermum inodorum*, *Melampyrum arvense*, *Camelina microcarpa* i in. Stan.: 2, 5, 7, 10, 17, 19, 23, 29, 37, 39, 42, 44, 46, 49, 58, 61, 66, 67, 71, 78, 79, 82, 85, 89, 90, 91, 95, 96, 98, 99, 103, 105, 107, 12 oraz K a r o (1881) i H e r e ż n i a k i i n. (1973).

Lapsana communis L. - zachwaszcza uprawy zbożowe i ścierniska na glebach zasobnych w węglan wapnia. Stan.: 2, 5, 7, 10, 12, 17, 19, 23, 29, 37, 39, 42, 44, 47, 48, 52, 58, 61, 66, 67, 71, 78, 82, 85, 89, 90, 91, 95, 96, 98, 99, 103, 105, 107 oraz K a r o (1881) i H e r e ż n i a k i i n. (1973).

Arnoseris minima (L.) Schweigger et Koerte - zachwaszcza uprawy zbożowe na glebach piaszczysto-gliniastych i piaszczystych suchych. Stan.: 6, 13, 17, 19, 24, 26, 30, 31, 38, 45, 52, 61, 63, 66, 67, 69, 70, 71, 73, 75, 78, 82, 84, 85, 87, 90, 98, 103 oraz K a r o (1881).

Liliaceae

**Gagea pratensis* (Pers.) Dum. - zachwaszcza uprawy zbożowe na glebach piaszczysto-gliniastych i gliniastych nawapiennych dość wilgotnych. Gatunek dość pospolity, rosnący w towarzystwie *Veronica hedrifolia*, *V. triphyllos*, *Stellaria media*, *Lithospermum arvense* i in. Stan.: 10, 11, 19, 24, 35, 38, 42, 44, 45, 47, 49, 57, 58, 59, 60, 62, 64, 65, 66, 67, 86, 89, 90, 95, 98, 99.

Juncaceae

Juncus capitatus Weig. - występuje w zbożach i na ścierniskach na glebach piaszczysto-gliniastych i gliniastych wilgotnych.

Stan.: 4, 10, 11, 36, 38, 42, 44, 47, 59, 61, 66, 74, 83, 87, 95 oraz K a r o (1881).

Cyperaceae

Isolepis setacea (L.) R. Br. (*Scirpus setaceus* L.) - rośnie w zbożach i na ścierniskach na glebach piaszczysto-gliniastych zwo-
dą wierzchówkową. Stan.: 10, 24, 38, 44, 59, 66, 83, 95, 98
oraz B ł a s z c z y k (1949).

Gramineae (Poaceae)

**Avena fatua* L. - zachwaszcza uprawy zbożowe i okopowe, na ręd-
zinach jurajskich i kredowych. Z sąsiadujących obszarów notowa-
li go S i c i Ń s k i i i n. (1974, 1978) oraz W n u k
(1978). Stan.: 5, 6, 7, 9, 10, 16, 19, 23, 29, 37, 38, 40,
42, 43, 44, 46, 51, 58, 62, 65, 66, 67, 72, 76, 77, 82, 85,
89, 90, 95, 96, 98, 99, 103.

Aira caryophylla L. - sporadycznie zachwaszcza uprawy zbożowe
na glebach piaszczystych i piaszczysto-gliniastych. Stan.: 44,
98 oraz H ' e r e ź n i a k i i n. (1973).

UWAGI KOŃCOWE

W wyniku badań nad florą segetalną Wyżyny Częstochowskiej w
latach 1976-1978 sporządzono listę 85 gatunków - bardzo rzadkich,
rzadkich oraz nowych dla omawianego terenu. Wśród tych ostatnich
na uwagę zasługują: *Silene noctiflora*, *Illecebrum verticillatum*, *Vale-
rianella locusta*, *V. mixta*, *Thlaspi perfoliatum*, *Campanula sibirica*, *Vicia
grandiflora*, *Avena fatua* i in. (gatunki oznaczone *).

Na badanym terenie stwierdzono obecność tak rzadkich gatun-
ków w Polsce jak: *Scandix pecten-veneris*, *Caucalis platycarpos*, *Bupleu-
rum rotundifolium*, *Campanula sibirica*, *Adonis flammea*, *Nigella arvensis*,
Sherardia arvensis, *Anagallis foemina*, *Valerianella locusta*, *V. mixta*, *La-
thyrus tuberosus*, *Thlaspi perfoliatum* i in.

Koniecznym wydaje się prowadzenie badań nad roślinnością se-
getalną tego mezoregionu celem śledzenia aktualnie zachodzących
zmian ilościowych i jakościowych. Zmiany te zachodzą z olbrzymią
szybkością i z dużym natężeniem, co związane jest z intensywnym
nawożeniem mineralnym i organicznym, stosowaniem herbicydów, u-

żywaniem oczyszczonego i kwalifikowanego materiału siewnego, z masową mechanizacją rolnictwa i melioracją gruntów.

Intensywne badania tego problemu umożliwią uzyskanie danych dotyczących stanu zachwaszczenia i rozmieszczenia uciążliwych chwastów przewidzianych do chemicznego zwalczania w poszczególnych gminach Wyżyny Częstochowskiej.

PIŚMIENNICTWO

- B ł a s z c z y k H., 1949, *Z poszukiwań florystycznych w powiecie częstochowskim*, "Materiały do fizjografii kraju", 19, 1-7.
- D e n i s i u k Z., 1966, *Rośliny naczyniowe doliny górnej i środkowej Warty*, Przyr. Pol. Zach., 7, 1-4.
- Flora Polska 1919-1972, t. I-XIII, Warszawa-Kraków.
- H e r e ź n i a k J., 1965, *Występowanie dziesięciślika w okolicach Częstochowy*, Chrońmy Przyr. Ojcz., 4.
- H e r e ź n i a k J., K r a s o w s k a H., Ł a w r y n o w i c z M., 1973, *Flora przełomu Warty koło Częstochowy*, Roczn. Muz. w Częstochowie, 3, 35-80.
- H e r e ź n i a k J., S k a l s k i A., 1974, *Szkic do charakterystyki środowiska przyrodniczego regionu częstochowskiego*, "Ziemia Częstochowska", 10, 65-85.
- H e r e ź n i a k J., 1976, *Wymieranie flory okolic Częstochowy pod wpływem stu lat urbanizacji*, "Phytocenosis", 3/4, 5, 339-351.
- K a r o F., 1881, *Flora okolic Częstochowy*, Pam. Fizjogr., 1, 208-257.
- K l i m a s z e w s k i M., 1972, *Geomorfologia Polski*, t. I, Warszawa.
- K o n d r a c k i J., 1977, *Regiony fizycznogeograficzne Polski*, Warszawa.
- K o r n a ś J., 1950, *Zespoły roślinne Jury Krakowskiej, cz. I, Zespoły pól uprawnych*, Acta Soc. Bot. Pol., 20/2, 361-438.
- K o r n a ś J., 1952, *Zespoły roślinne Jury Krakowskiej, cz. II, Zespoły ruderalne*, Acta Soc. Bot. Pol., 21/4, 701-718.
- K o r n a ś J., 1954, *Z nowszych wyników badań fitosocjologicznych nad chwastami polnymi*, Post. Nauki Rol., 5, 85-102.
- K o r n a ś J., 1972, *Zespoły synantropijne*, [w:] *Szata roślinna Polski*, t. I, Warszawa, 442-463.
- Ł a w r y n o w i c z M., 1973, *Zbiorowiska łąkowe w przełomie Warty koło Częstochowy*, Roczn. Muz. w Częstochowie, 3, 97-111.

- M o w s z o w i c z J., S i c i ń s k i J., 1970, Nowe stanowisko *Adonis flammeus* Jacq. w województwie łódzkim, *Fragm. Flor. Geobot.*, 16 (4), 445-447.
- M o w s z o w i c z J., 1978, *Conspectus Florae Poloniae medianae (Plantae vasculares)*. Przegląd flory Polski środkowej (Rośliny naczyniowe), Łódź.
- M i c h a l a k S., 1973, O potrzebie prowadzenia badań nad florą synantropijną, *Rocz. Muz. w Częstochowie*, 3, 139-142.
- M i c h a l i k S., 1978, Rośliny naczyniowe Ojcowskiego Parku Narodowego, Warszawa-Kraków, 171.
- O l a c z e k R., 1963, Niektóre rzadkie lub nowe gatunki roślin dla flory województwa łódzkiego, *Zesz. Nauk. UE, ser. II*, 14, 73-79.
- O l a c z e k R., 1968, Roślinność kserotermiczna okolic Działoszyna i doliny środkowej Warty, cz. I, *Zesz. Nauk. UE, ser. II*, 28, 83-102.
- R o t h m a l e r W., 1978, *Exkursionsflora für die Gebiete der DDR der BRD*, Bd II, *Gefäupflanzen*, Berlin.
- S i c i ń s k i J., S o w a R., W a r c h o l i ń s k a A., W i ś n i e w s k i J., W n u k Z., 1974, Kalcifyfilne chwasty woj. łódzkiego i pół.-zach. części woj. kieleckiego, [w:] *Materiały Sympozjum zorganizowanego w ramach realizacji problemu 104, JUNG*, Łódź, 82, 223-244.
- S i c i ń s k i J., S o w a R., W a r c h o l i ń s k a A. U., W i ś n i e w s k i J., W n u k Z., 1978, Przegląd flory segetalnej środkowej Polski, [w:] *Materiały II Krajowej Konferencji zorganizowanej w ramach realizacji problemu 104, Łódź 27-29 VI 1978*, nt. Niektóre aspekty ekologii chwastów segetalnych, Łódź, 41-57.
- S o w a R., 1968, Rzadsze gatunki chwastów w uprawach zbóż na rędzinach województwa łódzkiego, *Zesz. Nauk. UE, ser. II*, 28, 49-54.
- S z a f e r W., K u l c z y ń s k i S., P a w ł o w s k i B., 1967, *Rośliny polskie*, Warszawa.
- S z a f e r W., P a w ł o w s k i B., 1972, *Podstawy geobotanicznego podziału Polski*, [w:] *Szata roślinna Polski*, Warszawa.
- W n u k Z., 1972, Rzadsze chwasty segetalne Pasma Przedborsko-Małogoskiego i przyległych obszarów, *Zesz. Nauk. UE, ser. II*, 51, 181-186.
- W n u k Z., 1976, Zbiorowiska chwastów segetalnych Pasma Przedborsko-Małogoskiego i przyległych terenów, cz. I, Zbiorowiska upraw okopowych, cz. II, Zbiorowiska zbożowe i ścierniskowe, *Zesz. Nauk. UE, ser. II*, 14, 85-179.

- W n u k Z., 1976 a, Zmiany w składzie gatunkowym we florze byłego powiatu włoszczowskiego w latach 1950-1976, "Phytocenosis", 3/4, 5, 317-322.
- W n u k Z., 1978, Flora segetalna Pasma Przedborsko-Małogoskiego i przyległych terenów, Zesz. Nauk. UŁ, ser. II, 20, 183-255.

Instytut Biologii Środowiskowej
Zakład Botaniki

Zygmunt Wnuk

SOME NEW AND RARE SPECIES OF THE FIELD WEEDS
THE TERRITORY OF CZĘSTOCHOWA HIGHLAND

The investigations of the segetal flora in the Częstochowa Highland carried out in 1976-1978 enable to make a list of 85 species of segetal flora.

New species in flora of Częstochowa Highland are given (*Silene noctiflora*, *Illecebrum verticillatum*, *Thlaspi perfoliatum*, *Campanula sibirica*, *Valerianella locusta*, *V. mixta*, *Veronica polita*, *V. opaca*, *Avena fatua* and others - species with *).

The paper presents a number of very rare species in Częstochowa Highland and also in all country (*Scandix pecten-veneris*, *Caucalis platycarpos*, *Bupleurum rotundifolium*, *Campanula sibirica*, *Adonis flammea*, *Nigella arvensis*, *Sherardia arvensis*, *Anagallis foemina*, *Valerianella locusta*, *V. mixta*, *Thlaspi perfoliatum*, *Lathyrus tuberosus* and others).